

Forskningsrådets årsrapport og vedlegg til årsrapport: Struktur og forventninger til rapporteringen

Bakgrunn og leseveiledning

Årsrapporten består av en rapport for samlet måloppnåelse (overordnet struktur fastsatt av DFØ¹) og vedlegg til årsrapporten (de departementsvise rapportene). All informasjon om Forskningsrådets måloppnåelse skal presenteres samlet, i rapport for samlet måloppnåelse. De departementsvise rapportene skal struktureres etter sektorpolitiske prioriteringer. Det kan imidlertid være samsvar mellom de sektorpolitiske prioriteringene og målene/de strategiske områdene for enkelte departementer. Hvordan dette vil være fremgår av tildelingsbrevene.

I dette dokumentet gjennomgås strukturen for årsrapporten og vedlegg til årsrapporten, med forventninger til rapporteringen. Strukturen og forventningene følger DFØ sine krav til årsrapport og gjenspeiler styringssystemet².

Ambisjoner for styringssystemet og for årsrapporten

Styringssystemet og god styringspraksis skal bidra til at Forskningsrådet løser oppgavene sine på best mulig måte. Ambisjonene er at styringen fra departementene skal:

- være strategisk og langsiktig
- ha økt oppmerksomhet på virkninger og effekter av Forskningsrådets virksomhet
- ha hensiktsmessig omfang og detaljeringsgrad i styringen av aktiviteter, oppdrag og forskningsområder
- gjennomføres på en effektiv måte, med mer lik praksis mellom departementene i formen på styring og i rapporteringskrav

Ambisjonene skal komme til uttrykk og prege årsrapporten, tilsvarende som de kommer til uttrykk i de øvrige elementene i styringssystemet slik som tildelingsbrevene, styringsmøtene og etatsstyringsmøtene.

Forskningsrådet skal legge større vekt på virkninger og effekter av sin virksomhet, og mindre vekt på aktiviteter i rapporteringen. Det legges dermed til rette for en mer strategisk styringsdialog i etatsstyringsmøtene og styringsmøtene. Det er avgjørende å finne hensiktsmessig omfang og detaljeringsgrad i rapporteringen. Intensjonen er å skille mellom informasjon av typene «need-to-know» og «nice-to-know». Det er informasjon av typen

¹ Årsrapporten for alle underliggende virksomheter skal følge en fastsatt inndeling, benevnelse og rekkefølge. Les mer: <https://dfo.no/fagomrader/arsrapport>

² Se styringsdokumentet for 2021 (*Styringssystem for Norges forskningsråd*) for en nærmere beskrivelse av styringssystemet og for begrepsavklaringer.

«need-to-know» som er relevant i styringssammenheng og som skal inngå i årsrapporten (inkludert i vedlegg til årsrapporten).

Departementene får fortsatt tilgang til samme informasjon som før, men noe av informasjonen («nice-to-know») vil bare være tilgjengelig på Forskningsrådets nettsider. Forskningsrådet skal fortsatt arbeide kontinuerlig med å forbedre informasjonen og på sine nettsider og tilgjengeligheten av denne.

Årsrapporten skal fylle flere funksjoner³

Forskningsrådets årsrapport skal fylle flere funksjoner. Årsrapporten:

- skal gi en vurdering av grad av måloppnåelse for målene som er satt for Forskningsrådet.
- skal utkvittere tildelingsbrevene og gi departementene trygghet for at Forskningsrådet har drevet i tråd med forutsetningene som er gitt.
- utgjør et viktig underlag for departementenes rapportering til Stortinget og for strategiske diskusjoner i styringsdialogen mellom Forskningsrådet og departementene.

Årsrapporten skal også gi en introduksjon til Forskningsrådets virksomhet (herunder samfunnsoppdrag, mål, organisering med mer, og sentrale hovedtall om virksomheten) slik at den kan forstås av andre lesere enn departementene.

³ Med utgangspunkt i DFØ sin veiledning for årsrapporter er det primære formålet med årsrapporten å gi ansvarlige departementer relevant og vesentlig informasjon, som understøtter god styring og kontroll.

Årsrapport (rapport på samlet måloppnåelse)

Årsrapporten skal utkvittere kravene/føringene fra departementene som fremkommer i KDs tildelingsbrev som etatsstyrende departement. Rapport på samlet måloppnåelse skal gi svar på i hvilken grad Forskningsrådet har nådd de fem målene som regjeringen har satt for virksomheten. Forskningsrådet skal i størst mulig grad belyse rådets merverdi, dvs. i hvilken grad resultatene er virkninger eller effekter av Forskningsrådets aktiviteter. I tillegg skal Forskningsrådet redegjøre for sin oppfølging av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

Når det gjelder Forskningsrådets vurdering av måloppnåelse skal den skje med utgangspunkt i styringsinformasjon for de strategiske områdene. Forskningsrådet skal rapportere på styringsinformasjon på hvert av de strategiske områdene under målene.

Styringsinformasjonen fastsettes i KDs tildelingsbrev som etatsstyrer. Forskningsrådet velger selv ytterligere informasjon som de mener er relevant å trekke inn for å belyse måloppnåelsen. Der det er mulig er det en forventning om at Forskningsrådet skal bryte ned styringsinformasjonen på ulike tematiske områder/fagområder som har særlig interesse for departementene.

Med mål, strategiske områder og styringsinformasjon menes:²

- De fem målene som er satt for Forskningsrådet uttrykker forventninger til hva Forskningsrådet gjennom sin virksomhet skal oppnå.
- Strategiske områder er utpekte områder for hvert mål, som er vurdert som de mest sentrale å rette oppmerksomheten på i styringsdialogen.
- Styringsinformasjon for de strategiske områdene under målene sier noe direkte eller indirekte om måloppnåelsen (dvs. Forskningsrådets merverdi) og brukes i styringsdialogen. Styringsinformasjon er undersøkelser, analyser eller indikatorer.

1 Styrets beretning

Her skal leserne av årsrapporten raskt kunne sette seg inn i hva styret mener er av vesentlig betydning og som styret ønsker å fremheve. Styret skal her gi en overordnet fremstilling av de viktigste prioriteringene for det siste året. Styret bør kommentere på de samlede resultatene og på måloppnåelsen – både det som er bra og det som er mindre bra – og sentrale forhold (interne og eksterne) som har påvirket disse. *Styrets beretning* bør fremstå som en selvstendig del og ikke som et rent sammendrag av årsrapporten.

2 Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Sentrale elementer:⁴

- Omtale av virksomheten og samfunnsoppdraget
- Omtale av organisasjon og ledelse
- Presentasjon av utvalgte hovedtall

⁴ Veiledningsnotat fra DFØ: <https://dfo.no/filer/Fagområder/Årsrapport/Veiledningsnotat-til-årsrapporten.pdf>

3 Årets aktiviteter og resultater

Punkt 3 i årsrapporten har to hoveddeler: 3.1 *Forskningsrådets mål* og 3.2 *Oppfølging av langtidsplanen*.

3.1 Forskningsrådets mål

Dette punktet skal struktureres etter Forskningsrådets mål og de strategiske områdene under målene, jf. KDs tildelingsbrev som etatsstyrer. Denne delen skal gi leserne av årsrapporten Forskningsrådets analyse og vurdering av i hvilken grad rådets aktiviteter bidrar til at målene nås. Analysen og vurderingene skal baseres på styringsinformasjon som er fastsatt for hvert av de strategiske områdene under målene. Forskningsrådet velger selv ytterligere informasjon som de mener er relevant for å belyse analysene og vurderingene. Dette skal ikke være en ren opplisting og/eller oversikt av konkrete tiltak og virkemidler, men være knyttet til hvordan rådet innretter sin virksomhet og sine strategier for å nå målene. Måloppnåelse i denne sammenheng er ikke absolutt, det handler mer om vurderinger av om Forskningsrådet er på rett vei til å nå målene, endringsbehov og forbedringspotensial. Vurderingen av måloppnåelsen må ikke alene være knyttet til aktiviteter i rapporteringsåret, men kan skrive seg fra aktiviteter så langt tilbake i tid som det er hensiktsmessig å inkludere. Rapporteringen kan derfor inneholde informasjon om Forskningsrådets måloppnåelse både på lang og kort sikt, jf. omtale innledningsvis om at årsrapporten skal fylle flere funksjoner.

Rapportering på målene

Her skal Forskningsrådet gi en samlet vurdering av hvordan rådet har bidratt til måloppnåelse. Vurderingen bør gjøres i et ettårig og flerårig perspektiv. Avsnittet må skrives på grunnlag av de aktuelle strategiske områdene under målet, og skal oppsummere og bygge på konklusjonene fra disse. I tillegg kan Forskningsrådet vurdere å trekke inn andre områder enn de strategiske områdene for å belyse måloppnåelsen.

Forskningsrådet skal i sine vurderinger forsøke å belyse: Hvordan begrunner og vurderer Forskningsrådet måloppnåelsen for dette målet? Hva forhindrer eventuelt god måloppnåelse? Hvordan utnytter rådet sitt handlingsrom? Hva vurderer Forskningsrådet er de største utfordringene for å sikre god måloppnåelse? Hva kan Forskningsrådet gjøre annerledes, og hva er eventuelle forslag til tiltak?

Rapportering på de strategiske områdene

Her skal Forskningsrådet rapportere på hvert av de strategiske områdene under det aktuelle målet og for hver styringsinformasjon, som er fastsatt i KDs tildelingsbrev som etatsstyrer. Med utgangspunkt i styringsinformasjonen skal Forskningsrådet gi vurderinger av måloppnåelsen. I tillegg kan Forskningsrådet selv trekke inn ytterligere informasjon de mener er relevant for å belyse vurderingene.

Forskningsrådet skal i sine vurderinger forsøke å gi svar på: Hvordan er årets resultater og grad av måloppnåelse sammenliknet med tidligere år? Forskningsrådet skal legge vekt på å begrunne prioriteringer, valg av virkemidler og bruk av tilgjengelige ressurser. Hva er vesentlige erfaringer og lærdommer, hvilke endringer bør eventuelt gjøres fremover for å få bedre måloppnåelse?

3.2 Oppfølging av Langtidsplanen

I denne delen av årsrapporten skal Forskningsrådet redegjøre for hvordan rådets FoU-tildelinger er fordelt på regjeringens prioriteringer i Meld. St. 4 (2018-2019) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019-2028 og Meld. St. 7 (2014-2015) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024. Det forventes at Forskningsrådet i årsrapporten redegjør for hvordan rådets FoU-tildelinger er fordelt på regjeringens prioriteringer i langtidsplanen for gjeldende år og sammenliknet med tidligere år der det er mulig. Det skal gis en vurdering av hva Forskningsrådet gjør for å dreie virksomheten i retning av langtidsplanens prioriteringer og opptrappingsplaner. Videre bør Forskningsrådet redegjøre overordnet for hvordan rådet har bidratt til å nå langtidsplanens mål og ambisjoner.

4 Styring og kontroll i virksomheten

Sentrale elementer:⁵

- Virksomhetens overordnede vurdering av opplegget for styring og kontroll
- Nærmere omtale av vesentlige forhold ved styring og kontroll (herunder overordnede risikovurderinger)
- Øvrige rapporteringskrav i tildelingsbrev

5 Vurdering av framtidsutsikter

Årsrapporten er i sin natur tilbakeskuende. Denne delen skal være fremtidsrettet og gi en overordnet omtale av forhold som kan påvirke rådets måloppnåelse og virksomhet fremover. Hva er de største utfordringene Forskningsrådet står overfor? Her tenkes det primært på interne og eksterne forhold som ikke er knyttet til bevilgninger.

6 Årsregnskap

⁵Veiledningsnotat fra DFØ: <https://dfo.no/filer/Fagområder/Årsrapport/Veiledningsnotat-til-årsrapporten.pdf>

Vedlegg til årsrapport (departementsvise rapporter)

Vedlegg til årsrapport skal supplere årsrapporten ved å gi relevant informasjon som grunnlag for departementenes styringsmøter og for departementenes arbeid med Prop. 1 S. De departementsvise rapportene skal gi korte vurderinger med vekt på virkninger av Forskningsrådets bidrag til de sektorpolitiske prioriteringene.

Forskningsrådets vurderinger skal skje med utgangspunkt i ulike dimensjoner som nevnt nedenfor (jf. punkt 3) og som utgjør ytterligere styringsinformasjon enn det som er fastsatt i KDs tildelingsbrev som etatsstyrer. Det kan være samsvar mellom de sektorpolitiske prioriteringene og målene/de strategiske områdene for enkelte departementer. Hvordan dette vil være fremgår av tildelingsbrevene.

Rapportene må ta hensyn til departementenes ulike bevilgningsnivå og rapporteringen må tilpasses hvert enkelt departement (jf. tildelingsbrevene).

I de departementsvise rapportene skal det legges opp til bruk av henvisninger/lenker. Når det gjelder henvisninger, er det for eksempel ikke behov for å gjengi aktivitetsrapportering som fremkommer i annen rapportering i de departementsvise rapportene. Forskningsrådet skal lage en skreddersydd liste over de mest relevante lenkene til hvert departement (relevante porteføljeanalyser, evalueringer, etc.).

1 Samlet vurdering

Her skal departementet raskt skal kunne sette seg inn i hva Forskningsrådet mener er av vesentlig betydning for departementet og som de ønsker å fremheve, herunder risikovurderinger der det er hensiktsmessig. Forskningsrådet skal gi en kort (kvalitativ) vurdering av bidrag til departementenes sektorpolitiske prioriteringer.

Forskningsrådet kan komme inn på: vurderinger knyttet til sammensetning av virkemiddelporteføljen, begrunnelser for valg av aktiviteter og virkemidler, framdrift i forhold til planer, resultater fra evalueringer, resultater fra porteføljeanalyser, endringsbehov, framtidsutsikter (med fokus på læring), etc.

2 Virksomhetsoversikt og utkvittering av føringer

Under dette punktet skal Forskningsrådet:

- beskrive departementets forskningsbevilgning (bevilgninger og forbruk)
- utkvittere føringer og oppdrag

Eksempler på mulige tabeller:

Tabell x Bevilgning og forbruk for departement xxx, kroner.

	Departementets bidrag		Program/ordning/aktivitet			
	Bevilget	Beregnet	Bevilget	Disponibelt	Totalt	Forbruks-
	i år	forbruk	i år	budsjett	forbruk	prosent
Ordninger/aktiviteter						
x						
y						
z						

Tabell y Departementets andel av samlet innsats på ordninger/aktiviteter departementet finansierer. 1000 kroner

	Bevilgning	Bevilgning	Bevilgning	Bevilgning
	Alle dep	Alle dep	dep XXX	dep XXX
	2019	2020	2019	2020
Ordninger/aktiviteter				
x				
y				
z				
Total sum				

3 Årets aktiviteter og resultater

Dette punktet skal struktureres etter de sektorpolitiske prioriteringene for hvert departement, jf. punkt 5 i departementenes tildelingsbrev.

Rapportering på sektorpolitiske prioriteringer

Forskningsrådet skal gi kvalitative vurderinger på basis av relevante data, men Forskningsrådet vil vurdere hvor mye av de kvantitative dataene som skal inngå i de departementsvise rapportene (jf. de ulike dimensjonene nedenfor).

Forskningsrådet bør komme inn på: vurderinger knyttet til sammensetning av virkemiddelporteføljen (for de departementer der det er aktuelt og hensiktsmessig), kvaliteten i prosjektporteføljen, begrunnelser for valg av aktiviteter og virkemidler, framdrift i forhold til planer, resultater fra evalueringer, resultater fra porteføljeanalyser, endringsbehov, framtidutsikter (med fokus på læring), etc.

Nedenfor følger en kulepunktliste over mulige dimensjoner som Forskningsrådet kan bruke som utgangspunkt for rapporteringen. Forskningsrådet skal tilpasse omfanget til det enkelte departement.

Mulige dimensjoner:

- I hvilken grad og hvordan har aktiviteten bidratt til økt *forskningskapasitet* i *forskningsmiljøene/ bedriftene*, belyst gjennom en analyse og vurdering av forbruket (revidert budsjett) i prosjektene i ulike sektorer, stipendiatutvikling og kjønnsbalanse.

- I hvilken grad og hvordan har aktiviteten bidratt til å støtte relevante **fag, tema- og næringsområder** som skal bidra til å løse definerte samfunns- og næringsutfordringer, belyst gjennom en analyse og vurdering av porteføljens fordeling på relevante fag, tema og næringsområder, og hvordan dette bidrar til å realisere finansierende departements sektoransvar for forskning.
- I hvilken grad og hvordan har aktiviteten bidratt til å heve **kvaliteten/innovasjonsgraden** på forskningen og **fagutviklingen** gjennom å støtte den beste forskningen på feltet, belyst gjennom en analyse og vurdering av hovedkarakter (kvalitet/innovasjonsgrad) i porteføljen, men også publiseringsaktivitet og avlagte doktorgrader i prosjektene.
- I hvilken grad og hvordan er **internasjonalt samarbeid** utnyttet, belyst gjennom en analyse og vurdering av internasjonalt prosjektsamarbeid, inngående/utgående mobilitet, stimuleringsmidler, internasjonalt vertskap og samarbeid om utlysninger. Det orienteres særskilt om tiltak for kvalifisering og mobilisering til Horisont 2020.
- I hvilken grad og hvordan har aktiviteten bidratt til å **forbedre forskningssystemet** med sikte på konsentrasjon, samarbeid og arbeidsdeling og bygging av kapasitet, belyst gjennom en analyse og vurdering av anvendelse av søknadstyper, geografisk fordeling, sektorfordeling og tematisk fordeling.
- I hvilken grad og hvordan skapes det **industrielle resultater** i prosjektene belyst gjennom en analyse og vurdering av utvikling i antall patenter, lisenser, nye produkter, prosesser, metoder og prototyper er aktuelle indikatorer.
- I hvilke grad og hvordan innsatsen bidrar til spredning av **forskningsbasert kunnskap og resultater** fra forskningen mot relevante brukere belyst gjennom en analyse og vurdering av utviklingen i innhold, antall og volum i tiltak mot ulike arenaer/kanaler.

Når det gjelder bruk av tabeller, bør de som presenteres i de departementsvise rapportene gi ytterligere informasjon utover det departementene selv finner på Forskningsrådets nettsider.